

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
49-ої підсумкової конференції
професорсько-викладацького складу
УжДУ

Секція
РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

Ужгород - 1995

ЗМІСТ

1. Контрастивні дослідження та запозичення мов	3
2. Лінгвістика тексту	13
3. Проблеми граматики та перекладу	17
4. Фонетика, фонологія	21
5. Етнокультура та діалектологія	26
6. Світова література	28
7. Методика викладання іноземних мов	29

ПОКАЖЧИК АВТОРІВ

Бендзар Б. (28,29)	Меліка Г. (3)
Бабидорич В. (17,35)	Мочар О. (18,35)
Брехлічук Л. (30)	Мишко С. (34)
Гвоздяк О. (3)	Мотрук В. (14,16)
Головчак Н. (30)	Полюжин М. (36)
Гудманян А. (6,21)	Полянська О. (26)
Гуменюк Г. (13,32)	Почепецька Е. (32)
Есенова Е. (4)	Пукиш В. (7)
Завальська Г. (22)	Рогач Л. (9)
Кишко О. (13,33)	Синицька Н. (10)
Кікало А. (15)	Фабіан М. (12,38)
Ладченко М. (24)	Шевкун М. (39)
Мамедов Ф. (18)	

має свій, уживаний ними, угорський варіант та один або декілька розмовних варіантів.

Результати проведеного аналізу варіативності імен дозволяють констатувати, що якщо антропоніми не мають когнітивного змісту, тобто апелятивного значення, то варіанти імен у межах однієї мови можуть вміщувати певну коннотацію. Варіанти імен можуть бути стилістично нейтральними, демінутивно-пестливими (при спілкуванні з дітьми, між закоханими тощо), фамільярними (у сім'ї, з друзями), згрубіло-зневажливими.

У місцях проживання різних етносів, як, наприклад, у районі проживання німців, варіативність імен особи значно зростає. Тут особу називають не тільки власними німецькими варіантами, але й варіантами інших мов (угорськими, українськими, російськими), які вживані всіма жителями місцевості. Такі міжмовні варіанти імен стають позаетнічними і отримують властивості регіонального поширення та вживання.

Якщо в одномовному та уніетнічному просторі використовувани в побуті етнічні варіанти імен можуть зараховувати носіїв до відповідного етносу (*jurko, tsel'o, farko, andrij* — українці; *d'uri, lotsi, fari, bondi* — угорці; *hondzarić, pa:vi, frantsel, a:di* — німці), то в багатонаціональному етнічному просторі носіями українських і угорських варіантів імен можуть бути представники будь-якої національності, яка тут постійно проживає. Передусім, це стосується носіїв імен у змішаних сім'ях, а їх у містах близько половини всіх шлюбів (Меліка 1991).

Різнномовні антропонімічні системи багатомовного регіону тяжіють навколо своїх центрів (Мукачівщини та Тячівщини) до їх конвергенції. Разом з тим, між центрами конвергуючого тяжіння відбувається дивергенція в самих антропонімічних системах взаємодіючих мов.

АНГЛІЦИЗМИ В УКРАЇНСЬКІЙ ЗАГАЛЬНОВЖИВАНІЙ ЛЕКСИЦІ

Еріка ЕСЕНОВА

Інтернаціоналізація лексики вважається одним із прогресивних шляхів поповнення як загальноновживаної, так і спеціальної лексики. Зупинимось на аналізі інтернаціоналізмів — англіцизмів, зокрема на аналізі способів їх передачі/перекладу та особливостях асиміляції інтернаціоналізмів в загальнонародній українській мові. Вибір інтернаціоналізмів-англіцизмів зумовлений насамперед тим, що англійська мова займає значне місце в світовому обміні інформацією, є джерелом запозичення лексики багатьма мовами і появи, таким чином, інтернаціоналізмів. Поява у словниковому складі української мови англіцизмів та їх широке розповсюдження — факт відносно недавній.

Значне місце в лінгвістичній літературі займає проблема передачі

матеріальної форми інтернаціональних слів засобами різних мов. Вирішення цієї проблеми є дуже важливим, оскільки це дає змогу передавати інтернаціоналізми засобами мов, що мають різні типи алфавіту, і найважливіше — різні типи письма. Тому нашу вибірку лексичних інтернаціоналізмів-англіцизмів будемо розглядати у словотворчому аспекті. Згідно з цим за ступенем передачі вихідної матеріальної форми лексичної одиниці, її фонетично-структурного складу в перекладі розрізняємо повні і часткові інтернаціоналізми-англіцизми. Повні інтернаціоналізми поділяються на 4 групи: транскрипти, транслітеранти, напівтранскрипти та напівтранслітеранти; а часткові поділяються на 2 групи: кореневі та квазикореневі.

Перша група повних інтернаціоналізмів-англіцизмів — транскрипти, тобто лексичні одиниці, які повністю відтворюють звучання слів і термінів в англійській мові. В загальнонародній мові прикладами можуть бути такі слова: бридж (bridge) — вид гри в карти; бос (boss) — начальник, керівник; джем (jam) — вид варення; слайд (slide) — кольоровий діапозитив.

Друга група повних інтернаціоналізмів-англіцизмів — транслітеранти, тобто лексичні одиниці, які повністю, по буквах, відтворюють англійське слово в українській мові. В загальнонародній мові — це слова: бар (bar) — ресторан, стойка, дог (dog) — порода собак, лівер (liver) — печінка.

Третя група повних інтернаціоналізмів-англіцизмів — напівтранскрипти, тобто лексичні одиниці, які неповно відтворюють фонетичне звучання оригіналу, оскільки це пов'язано з особливостями фонетичної структури української мови. Наведемо ряд прикладів із загальнонародної мови: бульдог (bulldog) — порода собак, вельвет (velvet) — вид тканини, джаз (jazz) — напрям у музиці.

Четверта група повних інтернаціоналізмів-англіцизмів — напівтранслітеранти. Це лексичні одиниці, які побуквенно, не точно відтворюють слово з англійської мови на українську. В загальнонародній лексичі це такі слова, детектив (detective) — людина, що займається розкриттям злочинів або художній твір про розкриття злочинів, мотель (motel) — готель для автотуристів, пудинг (pudding) — десертне блюдо.

Часткові інтернаціоналізми-англіцизми поділяються на кореневі та квазикореневі. Кореневі англіцизми — це лексичні одиниці, в яких транскрибовано чи транслітеровано тільки корінь або основу слова. Прикладами в загальнонародній мові можуть бути слова: вегетаріанець (vegetarian) — людина, що не споживає м'ясо, кафетерій (cafeteria) — кафе, кліпси (clips) — вид жіночих сережок. До квазикореневих англіцизмів, тобто тих, що значно асимілювалися в українській мові, належать слова такі як: бутси (boots) — вид спортивного взуття, дрена (drain) — підземний водостік.

Виявлено, що домінуючим способом передачі матеріальної форми повних інтернаціоналізмів є транслітерація. Це свідчить про те, що за-

позичення у переважній більшості випадків відбувається книжним шляхом. Ступінь асиміляції інтернаціоналізмів-англіцизмів у мові залежить від різних факторів, серед яких слід виділити спосіб передачі англіцизму у мові, що його запозичує; сферу чи частоту вживання лексичних одиниць; інтенсивність асимілюючої дії мови-реципієнта; словотворчі потенції конкретних англіцизмів.

УКРАЇНСЬКА ТРАНСФОРМАЦІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПРИЗВИЩ

Артур ГУДМАНЯН

Спостереження над українською передачею англійських фонем, що наявні в прізвищах, які досліджуються, виявляє такі тенденції:

1. Переважна більшість англійських монофтонгів, а саме: фонemi /i:/, /i/, /e/, /ɔ/, /u/, /u:/, /ʌ/, передаються відповідними українськими голосними І, Е, О, У, А.

2. Англійський монофтонг /æ/ реалізується в українських перекладах, як правило, двома голосними — то як Е, то як А.

3. Реалізація англійської голосної /ə/ відбувається різними способами, кожен з яких зумовлений її позицією в слові, а також варіантом графічного зображення фонemi.

4. Довгота англійський голосних /a:/, /ɔ:/, /ə:/ передається через транслітерацію монофтонгів, якщо в їх графічне зображення входять букви R, J, H.

5. Англійські дифтонги передаються в українських текстах сполученням як мінімум з двох букв:

а/ дифтонги /ai/, /au/, /ɔi/, /ei/ відповідно передаються комбінаціями українських букв АЙ, АУ, ОУ, ЕЙ;

б/ дифтонг /əu/ передається подвійно: через українські букви О або ОУ, в залежності від його графічного зображення;

в/ реалізація дифтонгів /iə/, /ɛə/, /uə/ в українських текстах відбувається сполученням певної голосної та букви Р, тому що у всіх варіантах графічного зображення кожної з цих фонем є буква Р.

6. Англійські трифтонги реалізуються в українській передачі в основному сполученням з трьох букв. Третій елемент трифтонгів — редукована голосна /ə/ — передається буквою Е або Є.

7. Англійські приголосні фонemi /p/, /b/, /k/, /g/, /t/, /d/, /tʃ/, /dʒ/, /f/, /v/, /θ/, /s/, /ʃ/, /m/, /n/, /h/, /l/, /r/ в основному знаходять більш-менш точні еквіваленти в інвентарі українських приголосних фонем, зображаючись адекватно українськими буквами П, Б, К, Г, Т, ТЧ, ДЖ, Ф, В, Т, С, Ш, М, Н, НГ, Л, Р.

8. Реалізація англійських приголосних /ʒ/, /z/, /h/ в українських